עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"ו מהלכות ערכין הלכה ד:
לג ב מיי' פ"א מהלכות תמורה הלכה ד:
לד ג מיי' פ"ד מהלכות תרומות הלכה ג:
לה ד ה מיי' פי"ג מהל' תמורה הלכה ה:
לו ו מיי' שם פ"א הלכה י:
לז ז מיי' פ"ד מהלכות פסולי המוקדשין הלכה א ופ"ג מהלכות תמורה הלכה א:

לדברי האומר פר יום הכפורים קרבן יחיד עושה תמורה או אינו עושה תמורה לאו מכלל דאיכא למאן דאמר דצבור לא מכלל דאיכא למאן דאמר דשותפין גופא בעי רבי [א](אליעזר) לדברי האומר פר יוה"כ קרבן יחיד עושה תמורה או אינו עושה תמורה מאי קא מיבעיא ליה אי בתר מקדיש אזלינן אי בתר מתכפר אזלינן פשיטא דבתר מתכפר אזלינן דא"ר אבהו א"ר יוחנן [ג]המקדיש מוסיף חומש והמתכפר עושה בה תמורה והתורם משלו על של חבירו טובת הנאה שלו לעולם פשיטא ליה דבתר מתכפר אזלינן והכי קא מיבעיא ליה אחיו הכהנים בקביעותא מתכפרי או דילמא בקופיא מתכפרי ת"ש חומר בזבח מבתמורה וחומר בתמורה מבזבח חומר בזבח שהזבח נוהג [ד]ביחיד כבצבור ודוחה את השבת ואת הטומאה ועושה תמורה מה שאין כן בתמורה חומר בתמורה מבזבח שהתמורה חלה על בעל מום קבוע ואינה יוצאה לחולין ליגזז וליעבד משא"כ בזבח האי זבח היכי דמי אילימא דיחיד מי דחי שבת וטומאה אלא דצבור מי עושה תמורה אלא לאו דפר ודוחה את השבת ואת הטומאה דקביע ליה זמן ועושה תמורה דקרבן יחיד הוא אמר רב ששת לא באילו של אהרן הכי נמי מסתברא דאי סלקא דעתך דפרו תמורה דפר שבת וטומאה הוא דלא דחיא הא בחול מקריב קרבה הא תמורת חטאת היא ותמורת חטאת למיתה אזלא אלא לא לעולם פרו ומאי תמורה שם תמורה אי הכי זבח נמי שם זבח שם זבח לא קתני ממאי מדקתני חומר בתמורה שהתמורה חלה על בעל מום קבוע ואינה יוצאה לחולין ליגזז וליעבד ואי סלקא דעתך מאי זבח שם זבח והא איכא בכור

תוספות

לדברי האומר פר יום הכפורים קרבן יחיד עושה תמורה או אינו עושה תמורה כו'. מכלל דאיכא מאן דאמר דשותפות. אף על גב דאיכא למימר דהא דקרי ליה רבי מאיר קרבן יחיד לא אתא אלא לאפוקי מת"ק דקא סתים למילתיה וקאמר קרבנות צבור דוחה שבת וטומאה וקאמר ליה רבי מאיר לא היה לך לומר בהאי לישנא דאין הדבר תלוי בזה כדאמר לעיל אבל מודה הוא דקרבן שותפין הוי ואינו עושה תמורה לדידיה כמו לת"ק ור' [ז]אליעזר משמע ליה דקרבן יחיד ממש הוי מדקרי ליה קרבן יחיד דאי לא אתא אלא לאפוקי מת"ק הכי הוה ליה למימר והלא פר יום הכפורים וחביתי כהן גדול ופסח שאינן קרבן צבור ודוחה שבת וכו' ולמסקנא דמסקינן דרבי [ח]אליעזר מיבעיא ליה האי מקיבעא מכפרי או מקופיא היינו ספיקי' דמספקא ליה אי קרבן יחיד דר"מ דווקא או לאו דווקא אלא לאפוקי מת"ק קאתי כדפי': **אחיו** הכהנים בקביעותא מכפרי או בקופיא מכפרי. הכא משמע אי מקופיא מכפרי אז עושה תמורה אע"ג דאיכא טובא דמכפרי בה מקופיא לא חשיב קרבן שותפין [א] ועושה תמורה ותימה דאמרינן בזבחים בפ"ק (דף ה:) הניח בהמה לשני בניו ומת קריבה ואין ממירין בה משום דאין שותפין עושין תמורה אע"ג דמסיק התם דיורש לא מכפר אלא מקופיא ויש לומר התם דליכא אלא יורשין דמכפרי ביה מקופיא [ב] חשיב קרבן שותפין אבל הכא דאיכא כהן גדול דמכפר ביה מקיבעא לא חשיבא כפרה דידהו כלום וכמאן דליתא דמי ולא חשיב קרבן שותפין [ג] ומימר בהט): **או** דילמא מקופיא מכפרי. וביתו נמי מקופיא מכפרי דאי לאו הכי הויא ליה דשותפין ואין עושין תמורה: **חומר** בתמורה כו'. תימה לי אמאי לא חשיב שהתמורה חלה אפילו בטעות דאמר יהיה (ויקרא כז) לרבות שוגג כמזיד מה שאין כן בזבח דהקדש טעות אינו הקדש באותו זבח שדוחה שבת וטומאה ואע"ג דמעשר בהמה נמי ישנו בטעות שהם קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשין הכא לא איירי במעשר שהרי אינו דוחה שבת וטומאה ויש לומר דשמא תנא ושייר דאיכא נמי מילי אחריני אי נמי לא קא חשיב אלא מילי דאידי ואידי חיילא אלא דהאי עדיף וחמור מהאי אבל בטעות דתמורה חיילא וזבח לא חייל כלל לא קא חשיב: **תמורת** חטאת היא ותמורת חטאת למיתה אזלא. ולא מצי לשנויי רבי שמעון היא [י]דלית ליה מיתה בחטאת שותפות דמ"מ רעייה אית ליה: **ואי** ס"ד מאי זבח שם זבח האיכא בכור ומעשר וכו'. הא דלא אוקמה בזבח שלמים דנוהגין בצבור כביחיד דאיכא שלמי צבור ואיכא שלמים דדחו שבת וטומאה כגון כבשי עצרת ואיכא שלמים דעושין תמורה כגון שלמי יחיד יש לומר כיון דלא שוו להדדי שלמי צבור דזה ליום ולילה ולפנים מן הקלעים לזכרי כהונה וקדשי קדשים ושלמי יחיד לשני ימים ולילה אחד ובכל העיר לכל אדם וקדשים קלים הן לא הוה כייל להו תנא למיקרינהו זבח סתמא ובעולה או בחטאת לא אוקמיה שבאין בצבור כביחיד ויש מהן מן העולות והחטאות שדוחין שבת וטומאה ויש מהן עושין תמורה יש לומר כיון שאין כל אלו הדרכים נוהגין בכל העולות לא הוה קרי ליה תנא זבח בסתם:

רש"י

לדברי האומר וכו'. רבי מאיר קרייה לעיל קרבן יחיד: **מאי קמיבעיא ליה.** הא ודאי פשיטא לן דאחיו הכהנים מתכפרים בו וקרבן השותפין אין עושין תמורה ומאי מספקא ליה בגוה: **אי נימא אי בתר מקדיש אזלינן.** לענין תמורה והאי יחיד אקדשיה דמשלו הוא בא ולא משל שותפות: **אי בתר מתכפר אזלינן.** והרבה מתכפרים בו: **פשיטא.** דלענין תמורה מתכפר הוי בעליו: **דאמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן.** שלשה דברים בנותן משלו את חובת חבירו: **המקדיש.** בהמתו לצאת בו חבירו חובה שעליו המקדיש הוי בעלים לענין תוספת חומש אם הוממה ובא לחללה אבל אם בא המתכפר לחללה אינו צריך להוסיף חומש דגבי חומש כתיב (ויקרא כז) ואם המקדיש יגאל וגו' מקדיש ולא מתכפר: **והמתכפר עושה בה תמורה.** אבל המקדיש אם המיר בה אינה תמורה דאין ממירין בשל אחרים והאי לאו בעלים דידיה הוא: **והתורם משלו על של חבירו טובת הנאה שלו.** בידו לתתה לכל כהן שירצה ואם בא אחר ואמר הילך סלע זה ותן תרומה זו לבן בתי כהן של זה היא שתרומה שלו שנאמר כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך [וגו'] ונתתה ללוי וגו' (דברים כו) תלה הכתוב הנתינה במי שמעשרה משלו: **בקביעותא מתכפרי.** כשאר המכפרים שהפרישו אחרים עליהן שהקנו להם הבהמה לכפרה אף כאן נקנה להן חלק בו והויא לה חטאת השותפין לענין תמורה: **או דילמא בקופיא מתכפרי.** כלומר אין כפרתן קבועה בו אלא צפה על גב כפרת כהן גדול כדבר הצף על פני המים ואין הקרבן נקרא על שמם וקרבן יחיד הוא. ויצף הברזל (מ"ב ו) מתרגמא וקפא פרזלא: **חומר בזבח.** שבא תחילת הקדש מבתמורה שהומרה בו: **שהזבח וכו'.** ולקמיה מפרש ואזיל בהי זבח משכחת לה: **מה שאין כן בתמורה.** שהתמורה אינה בצבור ואינה דוחה שבת שאין זמנה קבוע ואינה עושה תמורה דכתיב [ה] והיה הוא ותמורתו ולא תמורת תמורתו: **שהתמורה חלה.** עלה קדושת הגוף אפילו היא בעלת מום קבוע בשעת התמורה ואם בא לחללה אינה יוצאה לחולין אלא לענין זביחה ואכילה בלבד אבל לא ליגזז וליעבד שאין חילוק בה בין תם לבעל מום דכתיב (ויקרא כז) [ו] רע בטוב או טוב ברע ואם המר ימיר וגו': **משא"כ בזבח.** שהזבח אם קדם הקדישו את מומו אין יוצא בפדיונו לחולין ליגזז וליעבד דכתיב בפסולי המוקדשין (דברים יב) תזבח ואכלת בשר תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב אבל קדם מומו להקדישו הרי הוא כמקדיש עצים ואבנים לדמי עולה שאין קדושת הגוף עליהן אלא קדושת דמים בלבד ויוצאין בפדיונן לחולין גמורין כדתנן בבכורות (דף יד.) ובשחיטת חולין (דף קל.): **אלא לאו דפר.** יום הכפורים נוהג בצבור כביחיד דחטאת היא וחטאת נוהגת בצבור ועושה תמורה אלמא פר יום הכפורים עושה תמורה: **באילו של אהרן.** דיום הכפורים: **מאי תמורה שם תמורה.** לעולם בפר והאי חומר בזבח מבתמורה דקתני לאו אתמורה דידיה קאי אלא הכי קאמר חומר בזבח מבשם תמורה שאין לך דבר ששמו תמורה דוחה שבת ואפילו התמורות הקריבות: **אי הכי.** דשם קתני זבח נמי שם זבח קתני וכיון דשם זבח תני תנא מאי דוחקיך לאוקומי בחד זיבחא דתשמע מינה דבפרו של אהרן או באילו איירי דילמא הכי קאמר תנא חומר בדבר ששמו זבח מדבר ששמו תמורה שיש זבח נוהג בצבור כביחיד ויש זבח (תמורה) שדוחה שבת כגון לצבור או דיחיד שזמנו קבוע ויש זבח שעושה תמורה כגון קרבן יחיד: **שם זבח לא קתני.** האי תנא אלא בחד זיבחא נקט למילתיה:

מסורת הש"ס

הגהות מהר"ב רנשבורג

מוסף רש"י

מוסף תוספות

תוס' ישנים

רבינו חננאל

בכור ומעשר [א]דחלין על בעל מום קבוע [ב]ואין יוצאין לחולין ליגזז וליעבד אלא שם זבח לא קתני ומאי שנא תמורה שם תמורה אחת היא זבח איכא בכור ואיכא מעשר ולרב ששת אדמוקים לה באילו של אהרן לוקמה בפסח [ג]דדוחה את השבת [ד]ואת הטומאה ועושה תמורה דקרבן יחיד הוא קסבר [א]אין שוחטין הפסח על היחיד ונוקמיה בפסח שני מי דחי טומאה אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרבא ותנא מ"ש פסח דקרי ליה קרבן יחיד ומ"ש חגיגה דקרי לה קרבן [ז]ציבור אי משום דאתי בכנופיא פסח נמי אתי בכנופיא איכא פסח שני דלא אתי בכנופיא אמר ליה אם כן יהא דוחה את השבת ואת הטומאה אמר ליה אין כמאן דאמר דחי דתניא [ג][ה]פסח שני דוחה את השבת [ו]ואינו דוחה את הטומאה ר' יהודה אומר אף דוחה את הטומאה מ"ט דתנא קמא אמר לך מפני טומאה דחיתו ויעשה בטומאה ורבי יהודה אמר לך אמר קרא [1]ככל חקת הפסח יעשו אותו ואפילו בטומאה התורה החזירה עליו לעשותו בטהרה לא זכה יעשנו בטומאה ותיפוק

בכור. קדושתו מרחם בין תם בין בעל מום ואין לו שום פדיון דכתיב ביה (במדבר יח) אך בכור שור לא תפדה. ובמעשר בהמה נמי כתיב (ויקרא כז) לא יבקר בין טוב לרע אלמא חל על בעל מום ופדיון אין לו דכתיב (שם) לא יגאל: **אלא שם זבח לא קתני.** אלא בחד זבחא נקט למילתיה וקאמר חומר בו מה שאין בשם תמורה וחומר בשם תמורה שאין באותו זבח שאנו עסוקין כאן: **מאי שנא.** דלינקוט תנא מילתיה בתרי גווני: **שם תמורה אחת היא.** כל התמורות שוות בכל הנך דקתני הכא בציבור ובדחיית שבת ובעשיית תמורה ובגיזה ובעבודה אבל זבח לא מצי למיתני שם דהא קתני גיזה ועבודה דלא מצי למימר מה שאין כן בשם זבח דהא איכא בכור ומעשר: **קסבר אין שוחטין פסח על היחיד.** כר' יהודה דאמר הכי במסכת פסחים (דף צא.) ויליף לה מלא תוכל לזבוח את הפסח באחד וכיון דאינו בא בלא שותפות אין עושה תמורה: **מי דחי טומאה.** איכא למאן דאמר לקמן בשמעתין דלא דחי: **ותנא מאי שנא חגיגה וכו'.** ההוא תנא דתמורה דגבי רבי מאיר ורבי יעקב דאייתי לעיל (א): **בכנופיא.** ברגלים:

נוקמה בפסח. נראה משום דחטאת ואילו של אהרן לא הוה ליה למיתנייהו בלשון זבח סתמא דלא אשכחן דאיקרי זבח אבל פסח כתיב זבח פסח הוא תימה לי לוקמה בפסח ראשון ונימא דהכי קאמר חומר בזבח שיש זבח אחד דשייך ביה כל הני מילי דקא חשיב דנהיג ביחיד כבציבור ודוחה שבת וטומאה ועושה תמורה אם לא קרב בזמנו דהוה ליה מותר פסח וממירין בו אפילו למאן דאמר דאין שוחטין הפסח על היחיד אם משכו בעליו את ידיהם ולא נשאר עליו אלא אחד עושה תמורה כדאמרי' בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צו:) דפסח בשאר ימות השנה עושה תמורה מה שאין כן בשום תמורה חומר בתמורה שכן חלה על בעל מום קבוע ואינו יוצא לחולין ליגזז וליעבד מה שאין כן בזבח פסח שאמרנו וי"ל דמותר פסח נמי חל על בעל מום קבוע דאם הפריש פסח והומם ועבר עליו הפסח הוי מותר פסח ואין יוצא לחולין ליגזז וליעבד כיון דקדם הקדישו דפסח למומו: **דוחה** השבת ואין דוחה הטומאה. נ"ל דבין רבי יהודה ובין רבנן גמרי מככל חקת הפסח ובהא סברא פליגי דתנא קמא סבר ככל חקת פסח ראשון אין דוחה טומאה אלא ברוב ציבור אבל במיעוט ציבור נדחה מפני הטומאה אף פסח שני ורבי יהודה סבר ה"ק מה פסח ראשון אין בטל לגמרי אף וכו' אבל מבמועדו במועדו בגזירה שוה לא גמרינן חדא דלמה לי ג"ש הא אתיא שפיר מככל חקת הפסח ועוד אי מגזירה שוה מאי טעמא דתנא קמא דלא דחי טומאה ניגמר מגזירה שוה דדחי שבת וטומאה וליכא למימר דאדרבה גמרינן מפסח ראשון מה פסח ראשון לא דחי טומאה ביחידים אף פסח שני דאם כן מנלן דפסח דחי שבת אפילו כשהוא בא ביחיד כגון שרוב ציבור זבין ומיעוטן עושין את הראשון בשבת מנלן הא מתמיד ליכא למיגמר אלא כשכל ישראל עושין פסח דומיא דתמיד דהוי קרבן של כל ישראל ונימא דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה להלן כל ישראל אף כאן כל ישראל דווקא אלא על כרחך כיון דגמרינן בג"ש הכי גמרינן מה להלן במועדו אפילו בשבת ואינו בטל בשביל שהוא שבת אף בפסח לא יתבטל בשבת ואם היו כל ישראל זבין או בדרך רחוקה חוץ מאדם אחד או אנוס וחל ע"פ בשבת אי אמרת לא דחי שבת ביחיד הרי הוא בטל לגמרי הכי נמי נימא גבי פסח שני שלא יתבטל מפני הטומאה כמו פסח ראשון שאין בטל לגמרי בשביל טומאת מת וליכא למימר דת"ק סבירא ליה דבמועדו קאי אפסח ראשון כרבי נתן בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צג.) וא"כ בפסח שני לא כתב במועדו וגמר מככל חקת הפסח אבל ר' יהודה גמר שפיר מבמועדו דסבר דאפסח שני קאי דהא בשמעתא קאמר ורבי יהודה אמר לך אמר קרא ככל חקת אלמא מככל חקת נפקי ליה נמי לר' יהודה על כן נראה לי דכי קרבן ה' לא הקריב במועדו (במדבר ט) לא מיסתבר כלל לדרוש אותו לגזירה שוה אליבא דשום תנא דלא דמי לאינך שנכתבו בלשון צווי תשמרו להקריב לי במועדו (שם כח) ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו (שם ט) אלה תעשו לה' במועדיכם (שם כט) וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל (ויקרא כג) לעשות המועדות אבל האי קרא כתב כי קרבן ה' לא הקריב במועדו אבל מככל חקת הפסח גמרינן שפיר ובסברא פליגי כדפי' וא"ת והא פסח ראשון לא נפקא לן דדחי שבת אלא מגזירה שוה מתמיד והיכי גמר פסח שני מיניה בהיקישא הניחא למאן דאמר דבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בהיקש אלא למאן דאמר אינו חוזר ומלמד מאי איכא למימר ויש לומר דסבירא ליה הימנו ודבר אחר לא הוי היקש כיון דמככל חקת הפסח גמרינן דברים שכתובים בפסח ראשון גופיה [א] גמרינן מיניה נמי מידי דגמרינן בה בגזירה שוה אבל קשה למאן דאמר בס"פ איזהו מקומן (זבחים דף נז.) הימנו ודבר אחר הוי היקש וליכא למימר דאיהו סבירא ליה לדבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בהיקש דא"כ מאי טעמא פליגי בה אמוראי בפ' איזהו מקומן (שם דף נ.) תיפשוט דחוזר ומלמד בהיקש מדר' ישמעאל דאית ליה הימנו ודבר אחר הוי היקש וצריכין אנו לומר לדידיה דדבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בהיקש ודוחק הוא לומר דלר' ישמעאל פסח שני אינו דוחה לא שבת ולא טומאה דא"כ הוו להו שלש מחלוקות בדבר וי"ל כיון דכתיב ככל חקת הפסח יעשו אותו צריכים אנו ללמוד כמו כן ממנו דבר שלמדנו בו בגזירה שוה שאם לא כן אינך מקיים ככל חקת הפסח וכי האי גוונא משני לקמן בפירקא (דף נז.) חוץ מבפנים בחד זימנא גמר כלומר כיון דכתיב וכן יעשה לאהל מועד צריך לעשות באהל מועד בפר כל מה שעשה לפני ולפנים וכן בשעיר ואפילו דבר שלמדו בהיקש דאם לא כן לא קרינן ביה וכן יעשה [ב] אבל יש פירוש בפסחים שמוגה בהם דבמועדו גמרי בגזירה שוה וכן נמצא בספרי כי קרבן ה' לא הקריב במועדו בא הכתוב ולימד על פסח שני שדוחה את השבת או ידחה את הטומאה אמרת כל עצמו אינו בא אלא בשביל הטומאה וסתמא כרבנן וצריך אני ליישב מהא שהקשיתי לעיל דודאי פסח גמר שפיר מתמיד דאפילו יחיד עביד בשבת דהא תמיד כל שעה יבא בשבת אף פסח כל שעה יבא בשבת ואפילו יחיד ואע"ג דתמיד לא אתו ביחיד בשבת היינו משום דלא משכחת ליה ביחיד כלל אבל פסח שהוא בא ביחיד יש לך ללמוד הימנו דניתי בשבת בין ביחיד בין בציבור אבל בטומאה כיון דפסח ראשון גופיה זימנין דלא דחי טומאה כגון במיעוט ציבור דעבדי בטהרה ולא עבדי בטומאה הכי נמי פסח שני וא"ת למה לי גזירה שוה הא אתיא מככל חקת הפסח יש לומר דסבירא ליה דמימעיט מכעין הפרט דמצות ומרורים מה הפרט מפורש מצות עשה דלא דחי לא תעשה שיש בו כרת אף כל למעוטי שלא ידחה שבת שהוא לא תעשה שיש בו כרת מיהו לר' נתן דאמר במועדו אפסח ראשון קאי צריך לומר דפסח שני דדחי שבת נפקא ליה מככל חקת הפסח כרבי יהודה דשמעתין דנפקא ליה נמי מהתם ואפשר דרבנן דרבי יהודה נמי סבירא להו הכי כרבי נתן ולא כתב במועדו אפסח שני ונפקא להו מככל חקת או סבירא להו כר' חנניא בן עקביא ורבי דדרשי במועדו בפסח שני ונפקא להו מבמועדו כדאיתא בסיפרי מיהו קשה לי דבספרי קאמר מעיקרא כי קרבן ה' לא הקריב במועדו על פסח ראשון ענוש כרת אתה אומר על פסח ראשון או אינו אלא על פסח שני אמרת איזהו מועדו זה ראשון ובתר הכי קאמר דבמועדו בפסח שני כתב ושמא היינו דקאמר דבר אחר בא הכתוב ולימד על פסח שני שדוחה השבת ודרשא קמייתא למאן דאמר דאפסח ראשון קאי ודבר אחר דקאמר למאן דאמר דאפסח שני קאי מיהו קשה דא"כ הוה ליה למימר בא הכתוב ולימד על פסח שני לענין כרת דאיירי ביה מעיקרא מאי טעמא שבקיה לכרת ונקט מילתא אחריתי כיון דלמאן דאמר דאשני קא איירי והא איניהו פליגי לענין כרת בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צג.) ועוד איני סבור שיש כי האי גוונא בשום מקום בברייתא אחת שדורש שתי דרשות בסתם שסותרין

מסורת הש"ס

א) [פסחים לא. לה. לט. קידושין מב.], ב) [עי' תוס' חגיגה ו. ד"ה קרבן יחיד], ג) פסחים לה:,

תורה אור השלם

1. לֹא יַשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְעֶצֶם לֹא יִשְׁבְּרוּ בוֹ כְּכָל חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ: במדבר ט יב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ותנא כו' דאייתי לעיל. נ"ב בדף נ ע"א:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] בתו"י לענין אין מיתה בצבור לא קשה לן מידי לצבור ניהו וכו' וחוזרת לתרץ בין הסיא דהכא וכו' כצ"ל:

מוסף רש"י

דאתי בכנופיא. באסיפת חברים ברגל (פסחים עו.). פסח שני דוחה את השבת. דבשני כתיב ביה במועדו, למ"ד קרבן ה' לא הקריב במועדו בשני (פסחים צה:). מפני טומאה דחיתו ויעשה בטומאה. בתמיה, אלא מוטב ידחה לגמרי (שם).

מוסף תוספות

א. כגון סדר עבודותיו ואכילת צלי. רש"י פסחים לה. ד"ה במצות. ב. דמשמע לגמרי יעשה באהל מועד כמו לפני ולפנים. תוס' לקמן נז. ד"ה חוץ.

תוס' ישנים

לדף נ' ע"א

של יוה"כ חטאת שותפין או חטאת צבור א) לענין אין מיתה בצבור לא נפקא לן מידי אם לצבור ניהו כדפרישית, וכן משמע סוגיא דהוריות דכהנים קאמרת בה, וזה נראה עיקר והא הכא רבינו, וחזרת לתרץ [בין] הסיא דהכא בין התם דהוריות בע"א, [ד]וסהיא דהוריות דפ"ק דממלי פר שמעון טעמא [ג]פר יוה"כ דחטאת השותפין אינה מתה מסייע דאין חטאת צבור מתה, אלמא פשיטא ליה דשותפין לענין דין חטאת צבור דמו, וא"כ כי היכי דאין מיתה בצבור (ו)אין מיתה בשותפין. ואין לדחות דה"ה [ה] ולומר שום ודאי יש ללמוד בחטאת שותפין מחטאת צבור דאין חטאת שותפין מתה כצבור דאין חטאת צבור מתה דלא משכחת בה ולד חטאת ותמורת חטאת וכולהו בחד מקום גמיר להו, גורס כמו כן לחטאת השותפין שלא (פחות) [תמות] דבה נמי לא משכחת ולד חטאת ותמורת חטאת, אבל [מת] אחד מן השותפין שלא תזיק לענין חטאת אין ללמוד ממיתת אחד מן הצבור דגבי צבור הוא דגלי קרא דאיה כפרה [זו שתכפר] על יוצאי מצרים ולא גבי שותפין, דהא לאו דיחויא היא דהא טעמא לא הוי משום דלא משכחת לה [ב]צבור ושותפין [ולד חטאת] ותמורה לא תהא חטאתם מתה כי לא נאמר בסיני אלא כך חמש חטאות [מתות] ביחיד ואין חטאת מתה בצבור אלא רועה ושכחו באיזה נאמרה הלכה למות ובאיזה לרעות כדמוכח בפרק שני דתמורה [טז, ב] ונודע להם על ידי דהוה קים להו שבמקום שנאמרה מיתה יש חמש מיתות ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה וכיפרו בעליה ועברה שנתה מתוך כך נתברר להם שביחיד נאמרה מיתה ובצבור רעייה, אבל הטעם של רעייה לא תלאו הקב"ה בסיני (ו)לא בולד [ולא ב]תמורה שאין בצבור ולא בשותפות, דמסתמא כע[נ]ין שנאמרה בסיני אר"ש בברייתא והוא תלה הטעם כמו שאין חטאת צבור מתה א"כ כך נאמר בסיני חטאת יחיד מתה וחטאת צבור רועה, שאם נאמר בסיני חטאת צבור ושותפין רועה כך היה לו לומר לר"ש שאין חטאת צבור ושותפין מתה הואיל ונאמר בסיני שאין חטאת [מתה] אלא במקום שמשכחת יכולין להיות בענין זה כמו כן היה לו לר"ש לשנות, אלא ודאי לא נתלה הטעם של רעייה בסיני אלא במה שהיא של צבור (ודמיתו) [ומדמייתי] ראיה מחטאת צבור שנאמרה בה רעיה בסיני לחטאת השותפין אלמא חטאת צבור וחטאת שותפין שוות, ושמעינן מינה דה"ה כמו שבחטאת צבור אין מיתת אחד לא מעלה ולא מוריד לענין החטאת וגם בחטאת השותפין כמו כן, ודחי רב יוסף התם בהוריות דלא מייתי ר"ש ראיה מינה לשותפין אלא כהנים גופייהו שהפר של יוה"כ מכפר עליהם (ומשני צבור) [שאני דצבור הם] דאיקרו קהל לגבי הפר דאיתקש לקהל לענין כפרת פר יוה"כ, (מדמסקי') [ומסקינן] ובעי מאי הוי עלה אי כאביי דאמר דמייתי ר"ש ראיה מצבור לשותפין ולמוד מהם שחטאותיהם שוין גם לענין שאין [מיתה] מועלת בשותפין כמו שאינה מועלת בצבור, אי כרב יוסף דאמר דפר יוה"כ חשיב דצבור ולא

תוס' ישנים (המשך)

דשותפין, ומסקינן כאביי דבחד מקום גמיר להו אלמא חטאת דצ"ד נמי אינה מתה וצ"ד ליכא למימר [דציבור ניהו] אלא ודאי חטאת שותפין כחטאת צבור רועה. הכי אתיא שפיר סוגיא דהוריות. וה"נ בשמעתין אתי שפיר להאי פירושא דלא מצי למימר השתא אליבא דר"ש (ו)נפקותא בין אי הוי פר יוה"כ חטאת צבור בין אי הוי חטאת שותפין אלא לענין איתויי פר הוראה, אבל לענין מיתת אחד מן הבעלים אין חילוק לר"ש בין צבור לשותפין כדמסיק בהוריות כאביי ולא כרב יוסף, ומיהו לרבי יהודה הוי מצי למימר נפקותא אי הוי פר יוה"כ חטאת השותפין (מארבע היה מיתה) [הקרבן היה נפסל במיתת] אחד מן הכהנים אם מת אחר שהופרש הפר וימות הפר, ואי הויא חטאת צבור לא [מצרכא] ביה מידי ויקרב דאין צבור מתים כדנפקא לן מכפר לעמך ישראל, אבל מקרבן לא מיפטרי במיתת אחד מהם (או מת) [כמת] אחד מב"ד שפטורין מפר העלם דבר, ואע"ג דמצי משכח האי נפקותא לרבי יהודה כדפרישית ניחא ליה טפי למינקט נפקותא דאתיא אפילו לר"ש. ומיהו מספקא לי קצת לרבי יהודה [ב]מת אחד מן הכהנים אי ימות הפר, כי הדעת נוטה לומר שלא ימות ואתי השתא שפיר טפי דאפילו לרבי יהודה אין למצוא נפקותא אחרת אלא אותה שאומר התלמוד אבל הטעם איני ידוע לי כי למה לא ימות הפר במיתת אחד מן הכהנים אם הן שותפין כמו שאומר התלמוד בהוריות [ו, א] דשעיר ר"ח לא היה לו ליקרב אם מת אחד מן הצבור אי לאו דגלי קרא דאין צבור מתים ושמא בשביל שהפר קנוי לכ"ג יותר מלשאר הכהנים לפי שממנו הוא בא לכך לא תפסלנו מיתת אחד מהם אלא מיתת כ"ג לבדו תפסלנו לרבי יהודה. לשון רבינו. ושוב כתב מה שכתבתי לעיל שהלכה נאמרה חטאת המתה ביחיד ולא בצבור אינו מיושב, שאם כן לא היה להם להסתפק בימי אבלו של משה בולד חטאת ותמורת חטאת ומתו בעליה, כי באחת מאותן לא היה ראוי לשנות ביחיד נאמרה ולא בצבור דהא ליתא בצבור כלל, וכתב רבינו [כי] טוב פירשה בענין אחר ואותו ענין לא ראיתי אבל כדפרישית לעיל הוא שפיר ונכון ונראה. **אימא לפי שאין חטאת השותפין מתה.** ואביי קרי להו לכהנים צבור, ואף על גב דבפרק [קמא] דהוריות [ו, א] קרי להו אביי שותפין, הכא קרי להו צבור לבתר דשמעה מרב יוסף דהתם. וא"ת והא לקמן פרק שני שעירי [סה, א] פריך אביי מהא מילתא (ופר) [דפר] ושעיר כו' ומשני שאני קרבנות צבור כדרבי טבי כו' הא [תינח] שעיר פר מאי איכא למימר, אלמא לא מחשיב פר קרבן צבור, י"ל דאליבא דרבא איירי התם דלא קרי ליה קרבן צבור. מ"ר. א"נ לענין תרומת הלשכה כ"ע מודו דלא הוי של צבור ובי גזא דאחיו בענין דאשר לו כתיב, לא שייך התם תרומה חדשה. **דלא מייתו כהנים פר בהוראה.** פי' שאם תקראהו קרבן צבור יכול לטעות ולקרותו פר צבור שיביאו הכהנים פר בהוראה, ומ"מ אפילו מאן דקרי ליה קרבן צבור לא מייתו כהנים פר בהוראה כדאמרינן פ"ק דהוריות [ו, א] משום דלאו קהל איקרי, (הראוין) [אבל ראויין] לכפרה ניהו. ע"ב לדף נ' ע"א

לדף נ' ע"ב **לדברי האומר פר יוה"כ בו'.** דפליגי לעיל אי קרבן צבור הוא או לא ולא כרבא דאמר לעיל דליכא פלוגתא בהא. **עושה תמורה או אין עושה.** נ"ע אמאי לא מיבעיא ליה אי מתה אי לא ואמאי פשיטא ליה במתה טפי מבתמורה. **ודוחה את השבת.**

עין משפט נר מצוה

לח א ב מיי' פ"א מהל' מעילה הלכה ט:
לט ג מיי' פ"א מהלכות קרבן פסח הלכה ח:
מ ד מיי' שם פ"ז הלכה א:
מא ה ו מיי' שם [פ"ה הלכה א] ופ"י הלכה טו:

רבינו חננאל

ושנינן כל שום תמורה אחת היא, אבל זבח האיכא זבח ואיכא בכור ואיכא שלמים ואיכא מעשר. ואקשינן ולרב ששת אדמוקים לה באילו של אהרן נוקמה בפסח כו'. ושנינן פסח אינו קרבן יחיד דקתני אין שוחטין את הפסח על היחיד. ופסח שיני נמי לא דחי טומאה דתניא הראשון דוחה טומאה השיני אינו דוחה טומאה. ואקשינן לר' יעקב מאי שנא פסח דקרי ליה קרבן יחיד, וחגיגה קרי לה קרבן צבור. אי משום דאתי בכנופיא, כלומר בבוא כל ישראל לחוג. פסח נמי בכנופיא אתי, דהא כל ישראל חייבין לעשות הפסח. ודחי האי פסח דקתני ר' יעקב פסח שני הוא דליתיה בצבור. ומי דחי טומאה סבר לה כר' יהודה דתניא השני דוחה שבת ולא את הטומאה דהאי מפני טומאה דחיתו, יחזור ויעשנו בטומאה. ר' יהודה אומר דוחה אף את הטומאה התורה הזהירה עליו לעשות בטהרה, לא זכה יעשנו בטומאה שנאמר ככל חקת הפסח יעשו אותו.

ותיפוק לי. בעיא דרבי אלעזר לעיל דפר יום״כ דהכהנים בקופיא הוא דמתכפרי ביה דהא אשר לו כתב ביה תלתא זימני למעוטי ליבור ואחיו הכהנים דלא מדידהו אתי. תלתא אשר לו כתיבי ביה בתרי קראי והקריב אהרן וגו׳ והקריב תניינא ואחטו את פר החטאת אשר לו: **אלא שאני בי גזא דאהרן.** דאפקריה רחמנא גבי אחיו הכהנים [גבי תמורה] נמי שאני בי גזא דאהרן דאפקריה רחמנא גבי אחיו הכהנים (ב): **מתני׳** היה מהלך בהיכל עד שמגיע לבין שתי הפרוכת המבדילות בין הקדש ובין קדש הקדשים ובינתן אמה ר׳ יוסי אומר לא היתה שם אלא פרוכת אחת בלבד שנאמר והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים: **גמ׳** שפיר קאמר להו רבי יוסי לרבנן ורבנן אמרי לך הני מילי במשכן אבל במקדש שני כיון דלא הואי אמה טרקסין ובמקדש ראשון הוא דהואי ואיסתפקא להו לרבנן בקדושתיה אי כלפנים אי כלחוץ ועבוד שתי פרוכת תנו רבנן בין המזבח למנורה היה מהלך דברי ר״י ר״מ אומר בין שלחן למזבח ויש אומרים בין שלחן לכותל מאן (ג) יש אומרים אמר רב חסדא רבי יוסי היא דאמר (ד) פיתחא בצפון קאי ורבי יהודה אמר לך (ד) פיתחא בדרום קאי ורבי מאיר כמאן סבירא ליה אי כרבי יהודה סבירא ליה ניעול כרבי יהודה אי כרבי יוסי סבירא ליה ניעול כר׳ יוסי לעולם כרבי יוסי סבירא ליה ואמר לך (ה) שולחנות צפון ודרום מונחין ומפסקא ליה שלחן ולא מתעייל ליה ואיבעית אימא (ו) לעולם מזרח ומערב מונחין ומשום שכינה לאו אורח ארעא למיעל

ותיפוק לי. בעיא דרבי אלעזר דלעיל דפר יום״כ דהכהנים בקופיא הוא דמתכפרי ביה דהא אשר לו כתב ביה תלתא זימני למעוטי ליבור ואחיו הכהנים דלא מדידהו אתי. תלתא אשר לו כתיבי ביה בתרי קראי והקריב אהרן וגו׳ והקריב תניינא ואחטו את פר החטאת אשר לו: **אלא שאני בי גזא וכו׳ גרסינן:** **דאפקריה אפקריה.** לגבי הך כפרה: **מתני׳ מהלך בהיכל.** נכנס ומהלך לתוכו למערב: **שתי פרוכת.** פרוכות (ו) מן הצפון לדרום אחת תיצונה ואחת פנימית: **ובינתן.** אויר אמה: **גמ׳ אמה טרקסין.** כך נקראת כותל מחיצה (ז) שהפסיק במקדש לאשון אבל במקדש שני שהיה גבוה (ח) (מאה) אמה לא עשאוהו לפי אלא היו עוביה אלא אמה ואינה יכולה לעמוד בגובה (ט) (מאה) אמה ולהוסיף על עוביה לי אפשר לכתיב הכל בכתב מיד ה׳ עלי השכיל (דה״ל כח): **ואיספקא להו.** במקום הממילה לי כלפנים לי כלחוץ: **ועבוד שתי פרוכת.** לקלוט ביניהן אויר מקום הממילה: **בין המזבח ולמנורה היה מהלך.** כשבא ליכנס היה בוקע בהיכל דרך הדרום להלך בין מזבח הפנימי ולמנורה שהיא בדרום והולך עד הפרוכת: **בין שולחן ולמזבח.** דרך הצפון: **רבי יוסי היא.** דאמר במתני׳ לא היתה שם אלא פרוכת אחת ואלו הכותל הצפוני היה לאשה כפול ופרוסה בקרס זהב כלפי החוץ וכו׳ וכנכנס לפני ולפנים כתבנו מתני׳ אליבא דרבנן החיצונה פרוסה מן הדרום הפנימית מן הצפון ורבי יוסי דאמר אין שם אלא אחת פריתה בצפון היא דבהא לא פליג דכיסמו לתוך חלל בית קדשי הקדשים בצפון הוה: **פיתחא בדרום קאי.** דשמי פרוכת היו שם והחיצונה פרוסה מן הדרום כדתנן מתני׳ ולקמן [נב.] פרוך לר׳ יהודה מיעול בין מעורה לכותל: **שולחנות לפון ודרום מונחין.** עשר שולחנות עשה שלמה שנאמר (דה״ב ד) חמש מיימין וחמש משמאל ותניא במנחות (לח.) לי אפשר לומר חמש מימין הפתח וחמש משמאל הפתח שאם אתה אומר כן מצינו שולחן בדרום והתורה אמרה והשולחן תתן על אלע לפון (שמות כו) אלא של משה נמצא חמש מימינו וחמש משמאלו ופליגי בה תנאי איכא למאן דאמר מזרח ומערב מונחין ואיכא למאן דאמר לפון ודרום מונחין ור״מ סבירא ליה כמאן דאמר לפון ודרום. ראשי שולחנות מן הצפון לדרום היו חמש בשורה אחת פונות ראשה של זו לראשה של זו והשולחן אמתים ארכו הרי עשר אמות ועל כרחך צריך היה לסמוך ראש השולחן הצפוני לכותל שאם אתה מושכו להלן מן הכותל נמצא מן השולחן הדרומי מקצתו יושב בדרום שהשיכול רחבו עשרים אמה נמצא לפון שלו עשר אמה ואי אפשר להיות כלוס מן השולחן בדרום הלכך מפסקי שולחנות את הדרך ולא מתעייל ליה בין שולחן לכותל ואם תאמר אף בין המזבח לשולחן אין דרך שהרי המזבח באמצע ההיכל וראש השולחן הדרומי סמוך למזבח הא אמרן בפרק אמר להם הממונה (לעיל דף לג.) שאין המזבח מכוון כנגד השולחן אלא משון קימעא כלפי חוץ: למיעל

כדכתיב הכל בכתב ואי בעו למיעבד פרוכת צריכין לעשות כמו שעשו במשכן דכתיב בתרא (דף ג.) גמירי לו כוליה בפרוכת לו כוליה בנגין הכי נמי גמירי דאי בעי למיעבד פרוכת ליעבדו כי היכי דעבדו במשכן דמתחילת עובי הפרוכת ולפנים הוה קדש קדשים אבל השתא דעבוד שתי פרוכת ניחא חדא אוקמוה בתחילת מקום אמה טרקסין והשניה בסוף אמה טרקסין בקדש הקדשים בסוף חלל העשרים של קודש הקדשים נגד החוץ דבוקה למקום סוף אמה טרקסין דאי מקום אמה טרקסין הלכים הרי מעובי פרוכת החיצונה ולפנים הוה קדשי הקדשים הכל ואי מקום אמה טרקסין נלחון מעובי הפרוכת הפנימה ולפנים הוי קדשי הקדשים אבל רבי יוסי סבירא ליה והבדילה הפרוכת היינו בין חלל לחלל שחולה לה קדש וחלל שלפנים הימנה קדשי הקדשים דעביד עוביה אמה אי נמי דילמא פשיטא ליה דקדושת אמה טרקסין כלפנים נמצא דלדידיה דמתחילת עוביה ולפנים הוי קדש קדשים:

[דנסמוך] לא דמיא שבת אע״ג דאילו דחי ליה, וטעמא דלא דמו משום דאין יוצאין בה לא לשם פסח, דכל דבר שנתוכה אינו בא אלא מן החולין, אלא שדין פסח יש לה ומאכלת כדין פסח אע״ג דאין נזיקין על [שני] פסחים כאחד כדאמרינן בפרק האשה [פסחים פח. ב], מ״מ יכול לאכול תמורת פסחו עם פסחו שדין פסח יש לחיות לה דמתמתא תמורת אילו מזיר יש [לו] זרוע בשלה כמו אילו מזיר עצמו אע״פ שאין אדם מתעבד בו. אלא דקשה דקתני התם דנמצא קודם שחיטת הפסח יראה וכן תמורתו (גרמא) [נדחים] בשחיטת הפסח ונמצה כיון שמתחילתו לשם כך קדשה שתקרב עם פסח, וי״ל דלא קאמר כתמורת (פר עוד) [פסח] אלא היכא שנשחיטה למתר הוא לו ונראית לפסח אחמול ונדחה בפסח שעבר ומצה הוא לה נראית ונדחית. מ״ר. **שחלה על** על בעל מום קבוע ואינו יוצא לחולין לינוח ולעבד. תדא מילתא היא שחלה על בעל מום קבוע לענין שאינו יוצא לחולין ליגזז ולעבד. ע״כ לדף נ׳ ע״ב

שיך לדף נא ע״א **וגוקמה בפסח.** הקשה ר״ל (אלעזר) [אלחנן] דבפסח היכי מיתוקמא הא קתני נוהג בגיבור כבימיד, ואי בעי למימר כמו שנוהג בימיד בפסח שני כן נוהג בגיבור בהאשון, אלהכה בהאשון עיקר. ואומר רבינו דלר׳ נתן דאמר בפסחים [עח. ב] כל הראוי יוצאין בפסח אחד אחי שפיר דאחילה לא מעכבת, והכי קאמר ונוהג בגיבור ואע״ג שאין כולם אוכלין כבימיד. והוה מלי לאנויי דלית ליה

ד׳ נתן, וכמה משניות יש בפסחים דלית להו כר׳ נתן. **פסח שני מי דחי (שבת ו)טומאה.** ואע״ג דר׳ יהודה קאמר כמנוך ודוחה את הטומאה. מ״ר. ע״כ מעמוד קודם **ת״ל אשר** לו הבהוב שנה עליו **לעבוד.** וא״ת אימא דלו שני לעבוד בשל ביאור ולו שלישי בשל אחיו הכהנים לגלוה. ל״ל דעפי משמע לו שני לו ממש מלעבוד בשל ביאור. מ״ר. **מבפקא** ליה קדושתיה **אי** בלחוץ **ולבך עבוד שתי פרבות.** ולר׳ יוסי לא מספקא ליה לכך

ח) גי׳ רבינו ז״ל דבני ר״מ וכ״ה מירושלמי. ט) נראה דע״ל בצפון קאי לפיכך מהלך כנגדו וכו׳.

מסורת הש״ס

ה) שבועות יד. ו) [מנחות יט. ז) ועי׳ תוס׳ ב״ב נב: ד״ה מאן יתיישב ב״ב דהכא], ד) [לקמן נט.], ה) מנחות לח.; ו) בס״א: פרוסות, ז) [עי׳ פירש״י לקמן נב. ד״ה טרקסין], ח) [הטוי״ט גרים מ׳ ע״ש], ט) [מ׳ אמה כ״כ הטוי״ט ע״ש], י) [עי׳ תוס׳ ב״ב ג. ד״ה טרקסין ובערוך כתב דבלשון יון הוא טרקסין פיס ומון כלומר מספקא להו אי כלפנים אי כלחון וכך מפורש בירושלמי ע״ל ועי׳ רש״י גיטין פח. ד״ה דרך טרקסמון וכ׳ ודומה לי שהוא לשון יוני כמו טרקסין ע״ש],

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ סיני מכפר להו אף בקופיא אלא שאני: (ב) שם גבי אחיו הכהנים ויש לומר דמתכפרה בקביעותא מתני׳ וכו׳:

הגהות מהר״ב רגשבורג

א) תוס׳ ד״ה תיפוק ד״ל וכו׳ כ״ש אי לא דרשינן הכי לא. ממקן לא בתרא וכ״כ ל״ל אלא. וכ״כ הש״י ישע״ש:

מוסף רש״י

אשר לו. אלמי כמיני כפר (שבועות יד.). ת״ל אשר לו. מגיינא (שם). ת״ל שוב אשר לו. הצלשי לעבד (שם). לבין שתי הפרוכות. שהיו במקדש שני במקום אמה טרקסין שעשה שלמה בבנין ראשון, ואנשי הגולה עשו את ההיכל גבוה מאד ולא יכול בנין בעוני אמה להתקיים בגובה כזה, ולהרמיגו לא יכלו לפי שמקרעים את ההיכל או את קדשי הקדשים, ועשו שתי פרוכות וביניהם אמה (כתובות קו.).

מוסף תוספות

א. [ו]חיבוב כרת יש על זה ועל זה וכו׳, [ו]נפקי״מ דאם שגג באחד מהן והזיד בחבירו חייב. כ״ש פסחים נב. ד״ה מיב. ב. שאותה אמה היתה ספק אם מקודשת פנים או חוץ. תוס׳ ד״ג ג. ד״ה טרקסין. ג. טרק הוי כמו טרוקי גלי וסין הוי סיני. סס. ד. שהיו מונחות בארון שהיה בבית קדשי הקדשים. סס.

תוס׳ ישנים

מפא״כ בתמורה דלא דמיא שבת. ומיהא לרבינו מלתנן פרק מי שהיה טמא [פסחים נב. ב] הפסח שנמצא קודם שחיטת הפסח יראה וכן תמורתו, פירוש שנראה לשחיטת הפסח ונדחה כיון שנחטו אאחר שוב אין מחזר ונלקח, משמע הא אם שחטו התמורה לשם פסח פסח דמהני, ואם כן כשחל ערב פסח לחיות בשבת קריבה לשם פסח ודמיא שבת. ואומר רבינו דאיהו קריבה לשם פסח אלא בשבת איהו קריבה, דלא דמיא שבת, וכן תמורת אילו של אהרן (וכסמוך) מפא״כ בתמורה דלא דמיא שבת. ומיהא לרבינו מלתנן פרק מי שהיה טמא [פסחים נב. ב] הפסח שנמצא קודם שחיטת הפסח יראה וכן תמורתו, פירוש שנראה לשחיטת הפסח ונדחה כיון שנחטו אאחר שוב אין מחזר ונלקח, משמע הא אם שחטו התמורה לשם פסח פסח דמהני, ואם כן כשחל ערב פסח לחיות בשבת קריבה לשם פסח ודמיא שבת. ואומר רבינו דאיהו קריבה לשם פסח אלא בשבת איהו קריבה, דלא דמיא שבת, וכן תמורת אילו של אהרן (וכסמוך)

תורה אור השלם

1. וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ וְכִפֶּר בְּעַדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ:
ויקרא טז ו
2. וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ וְכִפֶּר בְּעַדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ וְשָׁחַט אֶת פַּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לוֹ:
ויקרא טז יא
3. וְנָתַתָּה אֶת הַכַּפֹּרֶת תֹּחֹת הַקֹּרֶסִים וְהֵבֵאתָ שָׁמָּה מִבֵּית לַפָּרֹכֶת אֶת אֲרוֹן הָעֵדוּת וְהִבְדִּילָה הַפָּרֹכֶת לָכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים: שמות כו לג

רבינו חננאל

ותיפוק ליה דפר כהן גדול אשר לו אשר לו כתוב ביה, הכתוב שנה אשר לו לעכב שלא יביא משל צבור ולא משל אחיו הכהנים אלא משלו ממש. ואמרינן ואי לא קנו להו לכהנים בפר היכי מתכפרי ביה אלא משום דאמרינן בי גזא דכהן גדול אפקריה רחמנא גבי כהנים, ש״מ (קמיה) [קניה] אית להו בגויה. היה מהלך בהיכל וכו׳. סוגיא דשמעתא, במשכן היתה פרוכת אחת מבדלת בין הקודש ובין קודש הקדשים. במקדש ראשון היה במקום הפרוכת כותל רחבו אמה, במקדש שיני נסתפק להן זו האמה מקום הכותל או כלפנים קדושתה, או כהיכל. לפיכך עשו ב׳ פרוכות ובינתים אמה והיתה נקראת אמה טרקסין והוא לשון יון פנים וחוץ. וכך מפורש בתלמוד ארץ ישראל. ור׳ יוסי פשיטה ליה דקדושתיה כקדושת ההיכל. ת״ר בין המזבח למנורה היה מהלך כהן גדול בשעה שהיה נכנס לבית קודש הקדשים ו) דברי ר׳ מאיר. מאי טעמא קסבר פתח הקדש בכותל טרקסין בדרום היה פתוח, והמנורה נתונה בדרום, לפיכך כיון שהיה נכנס בהיכל והפתח בדרום היה מהלך כנגדו בין מזבח הזהב למנורה עד הפתח. ובין המנורה למזבח הזהב שש אמות, שהיה רוחב הבית כ׳ אמות, והייתה המנורה נתונה בדרום משוכה מן הכותל ב׳ אמות ומחצה. והשלחן היה נתון בצפון משוך ב׳ אמות ומחצה, הרי ה׳ אמות, ומקום המזבח והמנורה והשולחן בשלש אמות, והמזבח ממוצע ביניהן. נמצא ביניהן השיעור שאמרנו. ולפיכך לא היה מהלך בין הכותל למנורה שהיה מקום צר ב׳ אמות ומחצה ומטנפי בגדיו מן המנורה, והיה מהלך בין המנורה למזבח שהמקום מרווח ולא יבא להתחבר במנורה כדי שיטנפו כליו. ור׳ יוסי אומר בין שלחן לכותל היה מהלך, קסבר פיתחא דכותל המבדיל בין ההיכל ובין קודש קדשים ב) בצפון קאי, שנכנס מהלך כנגדו ונכנס בקדש אצל הארון.

ופשוטה היא. **אבל** ר׳ יהודה שהיה אומר בין המזבח לשולחן היה מהלך אמר מאי טעמא, אי קסבר פתחא בדרום קאי ליעביד כר׳ מאיר. אי קסבר פיתחא בצפון קאי ניעביד כר׳ יוסי. לפיכך הוצרכנו לפרש טעמא. ואמרינן לעולם ר׳ יהודה פתחא בצפון קאי, וקסבר שולחנות בצפון ודרום היו מונחין ומפסקי ליה ולא מתעיל ליה. ומפורש כך במנחות פרק שתי הלחם באחריתו, ת״ר מזרח ומערב מונחין דברי רבי, ר׳ אליעזר בר״ש אומר צפון ודרום, מ״ט דרבי גמר ממנורה מה מנורה מזרח ומערב כו׳. ואמרינן התם בשלמא [לא״ר מזרח ומערב היינו דהוו יתיבי עשרה בעשרים, אלא] למאן דאמר צפון ודרום עשרה בעשרין היכי יתבי כהנים היכי הוו עיילי. ופרקינן מי סברת דרא חדא הוו, תרי דרי הוו כו׳, וכיון שלא היה יכול לכנס בין שלחן לכותל היה מהלך בין השלחן ולמזבח. **איבעית אימא** לעולם מזרח ומערב היו מונחין, ויש לו ריוח להלך בין שלחן לכותל, אלא אינו דרך ארץ לכנס אדם ולעבור כנגדו עד שיטה כמעט, לפיכך מטה כמעט ומהלך.

ו) [דנסמוך] לא דמיא שבת אע״ג דאילו דחי ליה, וטעמא דלא דמו משום דאין יוצאין בה לא לשם פסח, דכל דבר שנתוכה אינו בא אלא מן החולין, אלא שדין פסח יש לה ומאכלת כדין פסח אע״ג דאין נזיקין על [שני] פסחים כאחד כדאמרינן בפרק האשה [פסחים פח. ב], מ״מ יכול לאכול תמורת פסחו עם פסחו שדין פסח יש לחיות לה [לו] זרוע בשלה כמו אילו מזיר עצמו אע״פ שאין אדם מתעבד בו. אלא דקשה דקתני התם דנמצא קודם שחיטת הפסח יראה וכן תמורתו (גרמא) [נדחים] בשחיטת הפסח ונמצה כיון שמתחילתו לשם כך קדשה שתקרב עם פסח, וי״ל דלא קאמר כתמורת (פר עוד) [פסח] אלא היכא שנשחיטה למתר הוא לו ונראית לפסח אחמול ונדחה בפסח שעבר ומצה הוא לה נראית ונדחית. מ״ר. **שחלה על** על בעל מום קבוע ואינו יוצא לחולין לינוח ולעבד. תדא מילתא היא שחלה על בעל מום קבוע לענין שאינו יוצא לחולין ליגזז ולעבד. ע״כ לדף נ׳ ע״ב

שיך לדף נא ע״א **וגוקמה בפסח.** הקשה ר״ל (אלעזר) [אלחנן] דבפסח היכי מיתוקמא הא קתני נוהג בגיבור כבימיד, ואי בעי למימר כמו שנוהג בימיד בפסח שני כן נוהג בגיבור בהאשון, אלהכה בהאשון עיקר. ואומר רבינו דלר׳ נתן דאמר בפסחים [עח. ב] כל הראוי יוצאין בפסח אחד אחי שפיר דאחילה לא מעכבת, והכי קאמר ונוהג בגיבור כבימיד. והוה מלי לאנויי דלית ליה

ד׳ נתן, וכמה משניות יש בפסחים דלית להו כר׳ נתן. **פסח שני מי דחי (שבת ו)טומאה.** ואע״ג דר׳ יהודה קאמר כמנוך ודוחה את הטומאה. מ״ר. ע״כ מעמוד קודם **ת״ל אשר** לו הבהוב שנה עליו **לעבוד.** וא״ת אימא דלו שני לעבוד בשל ביאור ולו שלישי בשל אחיו הכהנים לגלוה. ל״ל דעפי משמע לו שני לו ממש מלעבוד בשל ביאור. מ״ר. **מבפקא** ליה קדושתיה **אי** בלחוץ **ולבך עבוד שתי פרבות.** ולר׳ יוסי לא מספקא ליה לכך

למיעל להדיא ורבי יוסי אמר לך חביבין ישראל שלא הצריכן הכתוב לשליח ור' יהודה נמי ניעול בין מנורה לכותל משחרי מאניה א"ר נתן אמה טרקסין לא הכריעו בו חכמים אי כלפנים אי כלחוץ מתקיף לה רבינא מ"ט אילימא משום דכתיב [1] והבית אשר בנה המלך שלמה לה' ששים אמה ארכו ועשרים רחבו ושלשים אמה קומתו וכתיב [2] וארבעים באמה היה הבית הוא ההיכל לפני וכתיב [3] ולפני הדביר עשרים אמה אורך ועשרים אמה רוחב ועשרים אמה קומתו ולא ידעינן אמה טרקסין אי מהני עשרים ואי מהני ארבעים ודילמא לא מהני עשרין ולא מהני ארבעין וחללא קא חשיב כותלים לא קא חשיב תדע דכל היכא דקא חשיב כותלים חשיב ליה לדידיה (א) דתנן [א] ההיכל מאה על מאה ברום מאה כותל אולם חמש והאולם אחת עשרה כותל ההיכל שש [ב] וארכו ארבעים אמה ואמה טרקסין וכ' אמה בית קדשי הקדשים כותל ההיכל שש והתא שש וכותל התא חמש אלא קדושתיה אי כלפנים אי כלחוץ והיינו דאמר רבי יוחנן בעי יוסף איש הוצל [4] ודביר בתוך הבית מפנימה הכין לתתן שם את ארון ברית ה' איבעיא להו היכי קאמר קרא ודביר בתוך הבית מפנימה הכין לתתן שם או דילמא הכי קאמר ודביר בתוך הבית מפנימה ומי מספקא ליה והתניא איסי בן יהודה אומר [ג] חמש מקראות בתורה אין להן הכרע

שאת

רש"י

למיעל להדיא. לילך אצל הכותל הצפוני כל אורך ההיכל וכל שעה עיניו נזונות מבית קדשי הקדשים דרך הפריפה שכנגדו: **ור' יוסי אמר לך חביבין ישראל שלא הצריכן הכתוב לשליח.** אלא כל אחד ואחד מתפלל על עצמו שנאמר אשר ידעון איש נגע לבבו ופרש כפיו אל הבית הזה (מלכים א ח) הלכך חביב הוא שלוחן ליכנס לפומבי: **משחרי מאניה.** בגדיו משחירין מעשן המנורה שהשחיר את הכותל: **טרקסין.** לשון פנים וחוץ הוא כך ראיתי בתלמוד ירושלמי וראיה לדבר חסידים הראשונים היו מכניסין פירותיהן דרך טרקסמון כדי לחייבם במעשר (ברכות דף לה:) למדנו שהטרק לשון כניסת פנים הוא: **דביר.** היא המחיצה. לפני הדביר חלל בית קדשי הקדשים שהוא לפנים מן המחיצה: **קחשיב** (א) **לדידיה.** למקום המחיצה לבד מן הששים: **כותל אולם.** כותל החיצון למטה רוחב היסוד והאסקופה ולמעלה מגובה כיפת הפתח עובי החומה שעולה עד ק' אמה לבד רוחב כיפת החלל שהיא י"א אמה לבד רוחב (ב) כיפת עובי החומה: **והתא שש.** יציע שאחורי בית הכפרת: **היכי קאמר קרא.** מי אמרינן ה"ק ודביר בתוך הבית מחיצה עשה שמפסקת בתוך הבית: **מפנימה הכין.** ולפנים מאותה מחיצה הכין מקום חללה והזמינו לתת שם את הארון אלמא דביר גופיה לאו מקודשת פנים הוא: **או דילמא ה"ק ודביר בתוך הבית מפנימה.** דמקום הדביר גופיה משל פנים הוא ואותו הכין לתתו שם באותה כניסה את הארון: **אין להם הכרע.** לדעת היכן הן נוטין:

שאת

תוספות

ועשרים אמה קומתו. רש"י פי' בפי' מלכים דהא דאמר לעיל ושלשים אמה קומתו היינו כל הבית עד הגג והא דכתיב ועשרים אמה קומתו היינו עד עליית בית קדשי הקדשים ובב"ב פרק המוכר פירות (דף סא:) פריך ליה ומשני עשרים אמה קומתו משפת כרובים ולמעלה שהכרובים שעשה שלמה העומדים בקרקע משני צדי הארון גבהם עשר אמות (ג):

כותל ההיכל שש והתא שש וכותל התא חמש. ותימה והכתיב היציע התחתונה חמש באמה רחבה (מלכים א ו) וי"ל דהכא מיירי בתא האמצעי דכתיב והתיכונה שש באמה רחבה כי מגרעות נתן לבית סביב ופר"י דה"פ דקרא שעובי כותל ההיכל לא היה שוה בכל מקום שאם כן היו צריכות לנקב החומה לתחוב בה ראשי הקורות של התא וזה לא רצו לעשות פן ירקבו אלא עשו את חומת ההיכל במערב למטה שבעה אמות והוצרכו לגרוע ממנה אמה כנגד תקרת התא האמצעי להניח ראשי הקורות על אותה כניסה [א] ושוב הוצרכו לגרוע עוד אמה כנגד תקרת תא השלישי לפיכך התחתונה חמש באמה רחבה והתיכונה ו' באמה רחבה [ב] והג' ז' באמה רחבה [ג] והיינו דתנן במס' מדות [פ"ד מ"ד] התחתונה רחבה חמש והרובד ששה רובד ששה היינו התקרה המפסקת בינה לתא התיכונה שעל גבה והאמצעית שש והרובד ז' והקשה ר"י בר מרדכי אי למטה קא חשיב הכא לשם לא היתה התא שש אלא חמש [ד] ואי בתיכונה קא חשיב מאי קאמר כותל ההיכל שש והא כבר נגרע ממנה כנגדה [ה] ולפי מה שפירשנו ניחא דכותל ההיכל כנגד תא התחתונה היה עוביה ז' וכנגד התיכונה עוביה ו' כי כבר נגרע ממנה אמה והכא כנגד התיכונה קא חשיב דהוי התם כותל ההיכל ו' והתא ו' וא"ת ואמאי לא קא חשיב למטה כותל ההיכל ז' והתא ה' ואידי ואידי חד שעורא הוא [ו] וי"ל דניחא ליה למיחשב במקום שהיה כותל ההיכל ו' כמו כותל מזרחי של היכל שהיה כמו כן ו' אי נמי נראה לר"י שהמגרעות היו בכל הכתלים בכותל ההיכל ובשלשת כותלי התא וכותל ההיכל היה למטה ו' אמות ומחצה וכותל התא ה' אמות ומחצה וכשהיה מגרע חצי אמה מכל כותל כדכתיב כי מגרעות נתן לבית סביב נמצא התא התחתונה חמש על חמש והתיכונה שש על שש והשלישית שבע על שבע [ז] והא דקתני רובד שש ורובד שבע אור"י דהיינו אורך המגרעת הראשונה היא שש והמגרעת השניה ארכה שבעה וקרי להו רובד לפי שהמגרעת כעין שורה בולטת כעין ששנינו במסכת תמיד בפ"ק (דף כה:) בית גדול היה ומוקף רובדים וקאמר בגמ' [ד] רובדים מאי ניהו [ה] גורתא דאיצטוותא דסלקי בהו לאצטוותא שהיו עושין כעין אצטוואות סביו לפנים מסטיו מעלותם של אבנים שקורין דגוריד ולשון רובד הוא שורה עוד פר"י דנראה לו דכותל ההיכל שש והתא שש דלמטה לגמרי קא חשיב ואע"ג דכתיב במשכנה דמלכים חמש באמה רחבה של מסכת מדות דבית שני היו חלוקין משל שלמה [ח] כמו שהיו חלוקין ממשכנה דיחזקאל דלעתיד דכתיב ביחזקאל (מא) בתר דפריש היכל ובית קדשי הקדשים כתיב ורחב הצלע ד' אמות וצלע היינו תא כדאמר פ' המוכר הבית (ב"ב דף סא.) וכתיב נמי התם (שם) והצלעות צלע אל צלע [ו] שלשים ושלש פעמים אלמא דלא הוו בההיכל אלא ל"ג תאים ובמסכת מדות [פ"ד מ"ג] תנן ל"ח תאים היו שם ט"ו בצפון וט"ו בדרום ושמנה במערב והר' יצחק בר מרדכי פי' דלא בהיכל היו המגרעות אלא בתא היו והא דתנן רובד שש היינו שורות אבנים עליונים של כותל היציע התחתונה שעליה מונחים ראשי הקורות וכשהיתה אותה שורה רחבה שש נמצאת שהיתה בולטת אמה שעובי כותל התא לא היה אלא ה' אמות ולכך בולטת אמה מבחוץ לפי שהיו צריכין לכנוס אמה מקום הנחת הקורות לבלתי אחוז בקירות הבית ונמצא דעכשיו נמי כשהיו כונסין אמה היתה החומה מכל מקום עדיין עובי ה' אמות לפי שבמקום אמה הכניסה נתוספה אמה מבחוץ ולא נהירא לר"י דלמה היו מוסיפין אמה אי מחמת חוזק החומה כדי שתהא בכל מקום לכל הפחות ה' אדרבה אותה תוספת היא גרעון שהיה בנין העליון בולט אמה חוץ לתחתון ומכביד עליו ועוד קשה התינח רובד שש אבל רובד שבע למה וכשהיה רובד שלמעלה ז' נמצא שהיה בולט חוץ לחומה שתי אמות שעובי החומה חמש ומה היו צריכין לבליטת שתי אמות והלא לא היו כונסין ביציע השלישית אלא אמה שהיה שבע אמות רחבה אמה אחת יותר מן התיכונה ועוד לפי דבריו היו נוקבין כותל ההיכל ויותר היה נכון לנקוב כותלי התא ועוד דלישנא דקרא כי מגרעות נתן לבית משמע היכל ולא תאים דלא איקרו בית מיהו הא לא קשיא דמצינו למימר מגרעות נתן לדביר שהיה לבית סביב דהיינו לכותלי התאים ואני שמעתי בשם רבינו יצחק הבחור שלא היה בכותל ההיכל לא מגרעות ולא כניסה ולא בליטה וראשי הקורות היו מונחין מכותל תא לכותל תא שכנגדו ובמקום הנחת הקורות היה כניסה בכותל התא חצי אמה מזה וחצי אמה מזה וכל התאים היו שוים ממזרח למערב שש אמות בין התחתונה [בין] התיכונה בין השלישית וכותל התא חמש אבל מצפון לדרום התחתונה ה' והתיכונה ו' והשלישית שבע והשתא ניחא כותל ההיכל ו' והתא שש וכותל התא [חמש] דבין התחתונה בין התיכונה בין השלישית היו שש ממזרח למערב וכותל היכל שש וכותל התא חמש בין למטה בין למעלה:

שאת

מו א מיי' פ"ד מהלכות בית הבחירה הלכה ג:

רבינו חננאל

ור' יוסי אמר לך חביבין ישראל שלא הצריכן הק' לזה. הלא תראה כי בכל השנה הצריכו הק' לכהן במקום שליח הקשת הרמונים בתוך הפעמונים, כי בשעה שיבא אל הקדש ללבוש המעיל שהוא כשליח המגיד, כלומר רוצה ליכנס, כדכתיב והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו בבואו אל הקודש לפני ה' ובצאתו ולא ימות, ועכשיו ביום הכפורים בבואו לפניי ולפנים לא הצריכו לזה המעיל, לפיכך לא חיישינן להא דקאמר ר' יהודה. א"ר נתן אמה טרקסין לא הכריעו בו חכמים אי כלפנים אי כלחוץ. ופשוטה היא. ואסיקנא קדושת זו האמה איני יודע אי כקדושת ההיכל היא, אי כקדושת קודש הקדשים היא. והיינו דא"ר יוחנן בעי ר' יוסי איש הוצל, כתיב ודביר בתוך הבית מפנימה וגו' היכי פשטיה ודביר בתוך הבית מפנימה הכין לתתן שם ארון ברית ה', דמשמע שהדביר כלחוץ. או דלמא הכי קאמר, ודביר בתוך הבית מפנימה הכין לתתן שם ארון ברית ה', (א) דמשמע מבפנים. ואמרינן ומי מספקא ליה ליוסף איש הוצל פשטיה דהאי קרא. והתניא איסי בר יהודה אומר ה' מקראות בלבד אין להם הכרע מן התורה

א) נראה דל"ל דמשמע דמקום הדביר גופיה הוא מבפנים.

תוס' ישנים

לא עבוד אלא חדא, אבל לא ידעינן לדידיה קדושתיה אי כלפנים אי כלחוץ, ולרבנן נמי אי לא הוה מספקא לן לא הוו עבדי שתי פרכות שאין לחוש אי מוסיפין על אויר ההיכל או בית קדשי הקדשים. וא"ת בשלמא לצד פנים אסור לעשות פרוכת דדילמא נכנסין שם לצורך עבודות היכל והוא קדוש קדושת פנים, אלא לצד חוץ למה לא יעשוה מה יש לחוש. י"ל כי פעמים יכנס (שום דבר) [שם כדי] להקטיר קטרת (של) [על] בין הבדים [שבולטין] בפרוכת כמין שני דדי אשה כדלקמן ואם [כן] היה מקטיר בחוץ. ריב"א. עבוד שתי פרכות. שלא היו יכולין (להשוות) [לעשות] שם חומה שעוביה אמה בלבד מפני גובה [ה]בנין, ולקצר בחלל היכל [או] קדשי הקדשים לא היו יכולין דהכל בכתב, אבל הגובה הוסיפו על פי נביא כדכתיב גדול יהיה כבוד הבית ופלוגתא היא בבבא בתרא [ג, א] חד אמר (אביניין) [בבנין] שלו והיינו בגובה. ניעול בין המנורה לכותל. הוה מצי למימר דלאו אורח ארעא, אלא משכח טעמא אפילו סבירא לן כר' יוסי. אי נמי לר' יוסי דאמר שלא היה אלא פרוכת אחת צריך לומר כן, אבל לרבנן דאמרי שתי פרכות (ו)שלא עייל בהדיא מיקרי. חביבין ישראל שלא הצריכן הכתוב לשליח. פרש"י שכל אחד מתפלל לעצמו, שנאמר [מ"א ח, לח] אשר ידעון איש נגע לבבו כו'. ואין נראה דאדרבא בהא כתיב חביבותא טפי גבי אומות העולם דכתיב [שם פסוק מג] ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי. על כן נראה כפירוש ר"ח שלא הצריכן הכתוב לשליח ביום הכפורים שבכל [ה]שנה היו פעמוני זהב ורמון כשנכנס להיכל להשמיע קול כאדם ששולח שליח להודיע שהוא בא אבל ביוה"כ היה נכנס בבגדי לבן בפנים ולא היה נשמע קולו בבואו אל הקודש, ולכך כיון דאיכא חביבות כל כך מצי עייל להדיא. מ"ר. חמשה מקראות אין להם הכרע כו'. בב"מ [סא, א] ובפסחים [כא, ב] פירשתי אמאי לא אמרינן דקאי אלעיל ואלרע כמו את כספך לא תתן לו בנשך וגו', ושם הארכתי וגם בפ"ק דקידושין [לב, ב].

מסורת הש"ס

א) מדות פרק ד משנה ו' וז', ב) ס"א ותוכו, ג) [וע"ע תוס' סוכה ה: ד"ה בשלים], ד) [שם כו:], ה) [לפנינו איתא גורתא], ו) [צ"ל שלש ושלשים],

תורה אור השלם

1. וְהַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לַיְיָ שִׁשִּׁים אַמָּה אָרְכּוֹ וְעֶשְׂרִים רָחְבּוֹ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתוֹ: מלכים א ו ב
2. וְאַרְבָּעִים בָּאַמָּה הָיָה הַבָּיִת הוּא הַהֵיכָל לִפְנָי: מלכים א ו יז
3. וְלִפְנֵי הַדְּבִיר עֶשְׂרִים אַמָּה אֹרֶךְ וְעֶשְׂרִים אַמָּה רֹחַב וְעֶשְׂרִים אַמָּה קוֹמָתוֹ וַיְצַפֵּהוּ זָהָב סָגוּר וַיְצַף מִזְבֵּחַ אָרֶז: מלכים א ו כ
4. וּדְבִיר בְּתוֹךְ הַבַּיִת מִפְּנִימָה הֵכִין לְתִתֵּן שָׁם אֶת אֲרוֹן בְּרִית יְיָ: מלכים א ו יט

גליון הש"ס

גמ' חמש מקראות בתורה אין להם הכרע. עיין ירושלמי פרק אין מעמידין:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה קחשיב ליה לדידיה: (ב) ד"ה כותל כו' י"א אמה לבד רוחב עובי החומה כצ"ל ותיבת כיפת נמחק:

מוסף תוספות

א. כדכתיב כי מגרעות, דהיינו כניסת החומה, נתן לבית סביב לבלתי אחוז בקירות הבית, כלומר שלא יצטרך לנקוב את קירות הבית לתחוב שם ראשי קורות. רשב"ם ב"ב סא. ד"ה היציע. ב. [ד]למטה עבין ז' וכנגד התיכונה עביו שש, כי המגרעת היא אמה, ולכך התיכונה רחבה מן התחתונה אמה. תוס' ב"ב סא. ד"ה והתא. [ו]כיון שהתחתונה היתה רחבה חמש באמה, הרי התקרה של התחתונה שהיא קרקעית התיכונה רחבה שש באמה. ר' יונה ב"ב סא. ג. שהרי כנס הכותל עוד אמה. שם. ד. שהרי היציע התחתונה חמש באמה שש. שם. ה. דהא דקתני כותל ההיכל שש עובי הכותל אצל הקרקע קחשיב. שם. ו. כשאתה מגיע אצל מידת הכותל אצל הקרקע אתה מוצא אותה מדה בעצמה בין עובי הכותל אצל הקרקע והתא. שם. ז. והשתא ניחא דכל התאים היו מרובעים. תוס' שם. ח. דבבית שני היתה יציע התחתונה שש. שם.